

Bepaalt de student de eigen leerlijn of dwingt de wetgeving een door geld gedreven traject af met de huidige mogelijkheden?

Inleiding

Vorige week leverde een sessie over de Associate degree en de verdere invoering ervan weer een aantal interessante inblikjes op. Dit keer ging het over de mogelijkheden voor studenten (jongeren, ouderen, werkenden en andere Ad-doelgroepen) om zich meer dan voorheen flexibel door het onderwijssysteem te bewegen, door de Ad te gebruiken als een extra schakelmoment. Maar al snel wordt ook gekeken naar de sterke arbeidsmarktgerichtheid van het programma, in diverse gevallen sterker dan wat geldt voor de (verwante) bacheloropleiding, en de aantrekkingskracht ervan. De student kiest een weg, de overheid heeft daar in wettelijke zin haar eigen gedachten over (en op papier gezet), en vervolgens is het toch ook aan de hogeschool om allerlei keuzes te maken: ondersteunen we de leerweg die zo'n lerende kiest of interpreteren we simpelweg de wetgeving als dwingende leidraad voor onze beslissingen?

Het gaat dus vooral over 'geld', om duidelijk te zijn, zeker bij de bekostigde instellingen. Een student levert collegegeld op (wettelijk dan wel instellings-collegegeld) en rijksbekostiging (afhankelijk van de status en de studiehistorie). Niet elke leerweg binnen het hbo brengt hetzelfde bedrag aan euro's in het laatje, en daarom zal de financieel directeur van een instelling de benodigde Excel-sheets goed analyseren op de effecten van keuzes van studenten, na invoering van cruciale parameters.

In dit Pamflad lopen we aan de hand van korte stukjes een aantal opties voor leerlijnen na, met de consequenties op financieel gebied, om ook maar gewoon een paar eerste voorzetten te geven voor keuzes die hogescholen kunnen maken. Private hogescholen moeten die altijd al maken, binnen het verdienmodel, dus daarover zullen we het niet hebben.

Leerlijnen als basis

De twee meest interessante leerlijnen die we hier onder de loep nemen – en waarop we ook gaan parafraseren – zijn:

- Een Ad-opleiding volgen, daarna opteren voor een tweede Ad, en daarna wellicht een Bachelor proberen te behalen.
- Een bacheloropleiding volgen en afmaken (of desnoods na een aantal jaren zonder diploma verlaten), om vervolgens een Ad-opleiding te gaan doen.

In dit soort gevallen laten de betrokkenen zich veelal toch wel leiden door kansen op de arbeidsmarkt, in combinatie met de motivatie om in een bepaalde sector aan de slag te gaan.

De randvoorwaarden...

Het gaat bij onze beschouwing om de consequenties van de volgende wettelijk vastgelegde zaken:

1. Een student zonder ho-verleden levert gedurende vier inschrijvingsjaren geld van de overheid op in het hbo, als het gaat om de Ad en Bachelor (een eventueel bekostigde Master laten we even buiten beschouwing). Daarna wordt die kraan voor deze betrokkene dichtgedraaid (en zo kan een hogeschool met veel langstudeerders wel 30 tot 35% onbekostigde studenten moeten faciliteren, met alle kosten van dien).

2. Een student mag in het hbo studeren tegen betaling van het wettelijk collegegeld bij in ieder geval de volgende routes – en dan vult de overheid het budget aan:
 - Ad-opleiding afgerond, en daarna instromen in een bacheloropleiding en eventueel tijdens die opleiding overstappen naar een andere bacheloropleiding – zolang de bachelorgraad niet is behaald.
 - Ad-opleiding volgen, tijdens deze studie overstappen naar een andere Ad-opleiding – en waarbij zo'n 'zijstap' kan plaatsvinden zolang er geen Ad-graad is behaald.
 - Ad-opleiding volgen, tijdens het volgen van deze studie overstappen naar een bacheloropleiding en vervolgens een andere bacheloropleiding gaan doen, zolang de bachelorgraad niet is behaald, dan wel weer een (andere) Ad-opleiding gaan volgen, zolang er maar geen Ad-graad of bachelorgraad is behaald.

Hierop zijn uitzonderingen als het opleidingen betreft in het onderwijs of de gezondheidszorg, maar daarop gaan we nu niet in.
3. Een student kan na een afgeronde Ad-opleiding doorgaan met een hbo-bacheloropleiding en betaalt dan wettelijk collegegeld voor die opleiding.
4. Een student kan de Ad-opleiding volgen tegen wettelijk collegegeld en tijdens de studie zich gelijktijdig inschrijven bij een tweede Ad-opleiding dan wel een bacheloropleiding. In beide gevallen blijft deze student het wettelijk collegegeld betalen als de Ad-opleiding is afgerond.

Wat dus niet mag voor wettelijk collegegeld...

De wetgever heeft in de regelingen aangegeven dat de bekostiging gericht is op het doen van 'stappen omhoog', dus het volgen van verticale leerlijnen, met tussentijds het behalen van diploma's. Daarom komen de volgende leerlijnen inclusief een Ad niet volledig in aanmerking voor het betalen van wettelijk collegegeld door de lerende:

- Ad-opleiding afgerond en een tweede Ad-opleiding gaan doen - voor de tweede Ad moet instellingscollegegeld worden betaald.
- Een bacheloropleiding afgerond en daarna een Ad-opleiding gaan doen – dat kan maar dan is instellingscollegegeld verschuldigd.

Wat levert het de instelling aan inkomsten op (student en overheid)...

Het streven naar verticale leerlijnen heeft ook impact op de bekostiging door de overheid. Een student neemt vier jaren aan budget mee bij de start in het hbo, maar dan moet de inschrijving wel formeel passen in de afspraken, dus in de wet- en regelgeving.

De volgende leerlijnen leveren vier jaar geld van de overheid op (los dus nog steeds van afwijkende mogelijkheden in de sectoren gezondheidszorg en onderwijs):

- Ad-opleiding doen en afronden en daarna de bacheloropleiding doen (waarbij iemand best 3 jaar over de Ad mag doen, en 3 jaar over het resterende bachelorprogramma, maar alleen de eerste 4 jaren leveren geld op).
- Ad-opleiding beginnen en niet afmaken, en dan naar een andere Ad- dan wel bacheloropleiding.
- Bacheloropleiding beginnen en niet afmaken, en dan overstappen naar een Ad- dan wel een andere bacheloropleiding.

Maar wat te denken van de volgende 'lappen-leerlijn', om maar een voorbeeld te geven:

- a. Ad-opleiding gaan doen en deze afmaken (bekostiging door de overheid', dus waarbij de status van de student 'bekostigd' is).
- b. Daarna starten met een tweede Ad-opleiding (geen bekostiging door de overheid, dus instellingscollegegeld vragen aan de student – die derhalve als onbekostigde student wordt ingeboekt door instelling en overheid).
- c. Deze Ad-opleiding afronden en doorgaan met een bacheloropleiding (wel weer bekostigd door de overheid, zolang de eerste Ad niet in 4 of meer jaren is behaald... - dus deze student valt dan weer onder het regime van 'vier jaar te bekostigen student').

Deze leerlijn is derhalve: 'bekostigd – onbekostigd – bekostigd', met alle administratieve consequenties van dien voor de instelling (en DUO). Iedereen kan nog wel meer dan dergelijke 'lappen-leerlijnen' bedenken...

Hoe ondersteunen hogescholen flexibele keuzes...

Kijkende naar hetgeen hierboven wordt geschetst, worden hogescholen uitgedaagd om te bezien of de strategie is gericht op het zorgen voor flexibele routes (desnoods zonder een tussentijds diploma) dan wel op leerlijnen die leiden tot vier jaar bekostiging zonder 'gat' en steeds met het wettelijk collegegeld voor de lerende, de student dus. Daarbij komt ook de vraag naar boven wat in organisatorische zin haalbaar is, om 'niet met allerlei verschillende type studenten te moeten dealen'.

In het eerste van de twee genoemde gevallen kan de situatie leiden tot het afwisselend vragen van wettelijk en instellingscollegegeld dan wel het moeten gaan bezien wat de hoogte van het instellingscollegegeld kan zijn om de doelgroep een mooie kans te bieden. Ook hiervoor zullen degenen die beslissingen mogen nemen, met elkaar om tafel moeten gaan, om de scenario's in een aantal Excel-sheets te kloppen – en om op basis van strategische uitgangspunten het groene licht kunnen geven voor het handelen op opleidingsniveau.

We geven een aantal suggesties mee voor deze 'hei-dagen':

- a. De Ad-student die in twee jaar de opleiding afrondt en aangeeft direct daarna een andere Ad-opleiding te willen doen – dus een 'verbreder' of een 'cross-overste' wil zijn – kan deze volgen voor een aangepast instellingscollegegeld. Dat kan op basis van het wettelijk collegegeld en de marginale kosten, denkend aan 'aanschuiven bij bestaande groepen'. De status is nog steeds die van student, maar zonder overheidsbekostiging.
- b. De Ad-student die daarna een tweede Ad wil volgen, betaalt voor een periode van 4 jaren eerst het wettelijk collegegeld en vervolgens het verlaagde instellingsbedrag (kan dus ook met een verdeling 3-1 zijn, bij vertraging in de eerste Ad). Overigens, onder verwijzing naar het vorige PamflAd, de student kan zelf in het derde jaar als student zelf kiezen voor een parallelle tweede inschrijving bij die andere Ad, en betaalt dan maar een keer wettelijk collegegeld – en mogelijk lukt het dan toch om twee Ad's af te ronden in vier jaren...
- c. De bachelorstudent die na het afstuderen meteen kiest voor een Ad, en vier jaren over de Bachelor heeft gedaan, wordt aangeboden daarvoor gedurende een of misschien wel twee jaren het verlaagde instellingscollegegeld te betalen. Daarbij kan men ook denken aan het aanbieden van een programma dat slechts een jaar vergt, dus met veel vrijstellingen. Omdat de Bachelor een diplomabonus oplevert, en de Ad niet, kan mogelijk daarmee een deel van de ontbrekende inkomsten worden opgevangen.

De kiezende student aan het begin

Interessant, het bezien hoe de kiezende student en de aanbiedende hogeschool tegenover elkaar kunnen komen te staan, of juist samen kunnen optrekken. Studenten zullen naar de centen kijken als het gaat om de gevolgen van een bepaalde keuze. Als allerlei constructies tot het gewenste doel leiden, met minder kosten... zoals het starten met een tweede opleiding tijdens de eerste... dan hoef je niet lang te wachten op allerlei 'fora' die volstromen met interessante tips.

Daarnaast zullen studenten gewoon de Ad zien als een alternatief als het niet lukt in de Bachelor. Na drie jaar bachelor-worstelen met uitzicht op een ongediplomeerde uitval, is het helemaal niet gek als de betrokkene vraagt wat de kansen zijn om een Ad te doen en af te ronden. En dan gewoon wettelijk collegegeld betalen – ook als na die Ad toch weer een Bachelor in zicht komt.

Het zou goed zijn als de discussie over geld, keuzes en lappen-leerlijnen de aanzet is tot het ervoor gaan zorgen dat a.s. studenten meteen de meest optimale keuze maken voor zichzelf. In de voorlichting moeten de cruciale aspecten van de Ad en de Bachelor zodanig naast elkaar worden gezet dat er eerst positieve ervaringen worden opgedaan, en vervolgens allerlei soorten voortzettingen mogelijk blijven ('no dead-ends'). Het aspect 'kosten' kan daarbij in ogenschouw worden genomen, met het instellings-oog op de budgetten die de overheid in petto heeft. Mee eens, dat is een uitdaging, maar die moet wel worden aangegaan.

Overigens, hoe zit het dit allemaal met een overgang van voltijd naar deeltijd? En als de lerende de leerlijn zelf in stukken breekt? En wat gebeurt er dan met de eventuele ondersteuning van de overheid voor bepaalde groepen studenten?